

Powstańcy Śląscy

Patroni Katowickiego Centrum Edukacji Zawodowej

ALFONS ZGRZEBNIOK

- ▶ Pseudonim „Rakoczy”
- ▶ ur. 16 sierpnia 1891r. w Dziergowicach
- ▶ polski nauczyciel,
- ▶ działacz samorządowy,
- ▶ śląski działacz polityczny,
- ▶ komendant I powstania śląskiego,
- ▶ jeden z założycieli Związku Powstańców Śląskich.

Maksymilian Iksal

- ▶ Urodził się w Turzyczce, dzielnica Wodzisławia Śląskiego. W latach młodości związany był zarówno z miastem Wodzisławiem.
- ▶ W 1915 powołano go do służby w armii niemieckiej. Walczył w oddziałach 57 pułku piechoty na froncie francuskim, a następnie na froncie wschodnim w Warszawie i Kutnie.
- ▶ **W grudniu 1918 wstąpił do organizacji wojskowej na terenie powiatu rybnickiego. Współtworzył pierwsze komórki POW Górnego Śląska, a potem pełnił funkcję dowódcy 4 kompanii w 2 pułku Strzelców Rybnickich.**
- ▶ **W związku z grożącym mu aresztowaniem znalazł się w obozie uchodźców w Piotrowicach. Tam 14 sierpnia 1919 stanął na czele 5-osobowego komitetu**
- ▶ **Wydał rozkaz komendantom organizacji wojskowej w powiecie pszczyńskim i rybnickim o rozpoczęciu walki w nocy z 16 na 17 sierpnia. Sam na czele 40-osobowego oddziału uderzył na Gołkowice, zdobywając je. Następnie przekazał dowództwo Franciszek Marszolik, a sam wyruszył do Polski po pomoc.**

Przyjął go gen. Józef Haller w Krakowie oraz premier Ignacy Jan Paderewski i minister spraw wojskowych gen. Kazimierz Sosnkowski w Warszawie. Nie zdołał jednak uzyskać pomocy władz polskich. Nie udało się to także w Dowództwie Głównym Wojsk Wielkopolskich w Poznaniu.

I Powstanie Śląskie

- ▶ Wystąpienie zbrojne zorganizowane przez Polską Organizację Wojskową Górnego Śląska mające na celu poprawę sytuacji polskich robotników oraz przyłączenie Górnego Śląska do Polski.
- ▶ Rozpoczęło się z rozkazu Maksymiliana Iksała, w północnej części powiatu pszczyńskiego **w nocy z 16 na 17 sierpnia 1919 r. i trwało do 24 sierpnia tego roku.**
- ▶ Powstańcami dowodził Alfons Zgrzebniok.
- ▶ Powstanie objęło powiaty: Katowicki, lubliniecki, pszczyński, Tarnogórski oraz część raciborskiego. Zaangażowanie militarne od 14 lutego 1919 r. w wojnę z Rosją Sowiecką uniemożliwiło rządowi polskiemu poparcie tego powstania. Dlatego zakończyło się ono przegraną i ucieczką powstańców przed represjami na teren Polski.

Związek Powstańców Śląskich

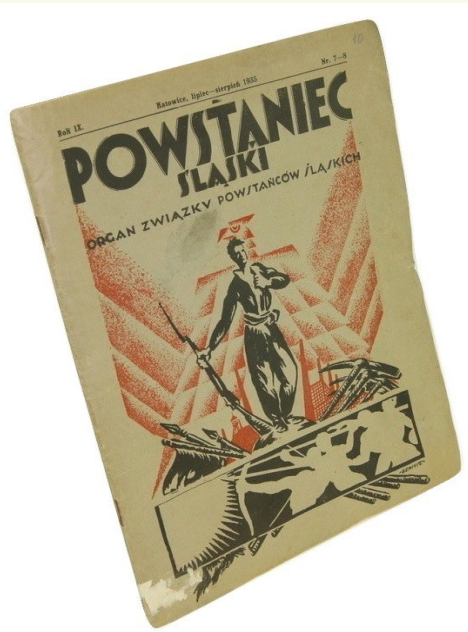

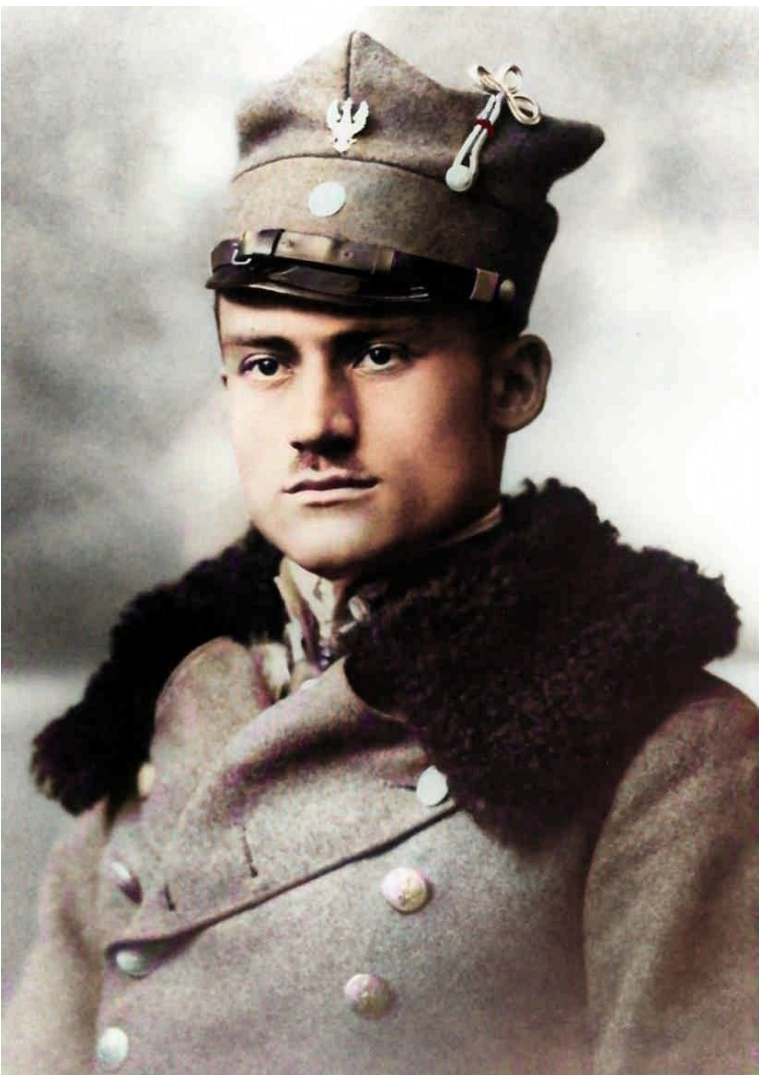
Ciesząca się na Górnym Śląsku dużym autorytetem organizacja kombatancka założona w 1923r. przez Alfonsa Zgrzebnioka. Grupowała uczestników powstań śląskich z 1919r., 1920r. i 1921r..

W 1939r. ochotnicy z ZPŚ walczyli na Górnym Śląsku z bojówkami niemieckimi. W latach 1939-1944 ZPŚ działał w konspiracji. W 1945r. reaktywowano ZPŚ pod nową nazwą Związek Weteranów Powstań Śląskich.

Organem prasowym Związku Powstańców Śląskich była gazeta „*Powstaniec Śląski*”, a od nr. 9 - „*Powstaniec*”.

Główni działacze: Alfons Zgrzebniok, Jan Wyglenda, Walenty Fojkis, Karol Grzesik, Józef Grzegorzek, Maksymilian Iksal, Rudolf Kornke.

Stanisław Krzyżowski

- ▶ ur. 20 października 1893r. w Tychach,
- ▶ zm. w 1933r. W Pszczynie
- ▶ Podporucznik piechoty Wojska Polskiego, powstaniec śląski
- ▶ komendant Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska na powiat pszczyński,
- ▶ sekretarz powiatowy Polskiego Komitetu Plebiscytowego i Rady Ludowej w Pszczynie, współorganizator i czołowy działacz Narodowego Związku Powstańców i Byłych Żołnierzy,
- ▶ poseł na Sejm III kadencji, członek Rady Naczelnej Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji na Górnym Śląsku i w Warszawie oraz bliski współpracownik Wojciecha Korfanteo,
- ▶ dyrygent, dyrektor banku, redaktor

Jan Wyglenda

- ▶ *Walczył w wojsku niemieckim podczas I wojny światowej skąd wrócił jako podporucznik. W styczniu 1919r. utworzył oddział polski w rodzinnej Brzeźnicy. W czerwcu 1919r. został zastępcą komendanta głównego i kierownikiem Wydziału Wywiadu Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska.*
 - ▶ *W I powstaniu śląskim dowodził w bitwie pod Godowem i na odcinku Olza-Oświęcim.*
 - ▶ *W II powstaniu śląskim Jan Wyglenda dowodził polską samoobroną w powiecie rybnickim.*
 - ▶ *W III powstaniu śląskim był zastępcą dowódcy i szefem sztabu Grupy „Północ”. Po podziale Górnego Śląska zmuszony został do opuszczenia rodzinnego obszaru przyznanego Niemcom i zamieszkał w polskim województwie śląskim. W Wojsku Polskim został awansowany do stopnia porucznika rezerwy piechoty ze starszeństwem z dniem 1 czerwca 1919r.*
- W latach II wojny światowej walczył w kampanii 1939r. oraz w Polskich Siłach Zbrojnych. W okresie stalinowskim został uwięziony (1950-1956) na podstawie fałszywych oskarżeń. Po uwolnieniu pracował jako urzędnik w górnictwie. W 1971r. awansowany do stopnia majora. Zmarł w Rybniku, gdzie go pochowano.*

Józef Witczak Mikołaj Witczak

- ▶ W latach 1916-1917 był żołnierzem wojska pruskiego.
- ▶ W 1919r. znalazł się w naczelnych władzach POW Górnego Śląska. Był działaczem Związku Powstańców Śląskich.
- ▶ W latach 1926-1931 pracował w sądownictwie. Od 1 sierpnia 1931r. prowadził biuro adwokackie w Katowicach. Był dwukrotnie posłem do Sejmu Śląskiego II i III kadencji.
- ▶ W związku z wybuchem II wojny światowej, z obawy przed niemieckimi prześladowaniami, razem z bratem zdecydował się opuścić Polskę. W czasie drugiej wojny światowej trafił do 1 Dywizji Panczernej gen. Stanisława Maczka i brał udział w ofensywie na froncie zachodnim jako kapitan audytor. W 1946r. wrócił do kraju.

- ▶ Działał w POW Górnego Śląska. Był organizatorem 2 „Południowego” Pułku Strzelców Rybnickich, szefem referatu organizacyjnego w Piotrowicach.
- ▶ W czasie I powstania śląskiego dowodził, wspólnie z Janem Wyglendą, w potyczce pod Godowem,
- ▶ Natomiast podczas II powstania kierował zdobyciem Wodzisławia.
- ▶ W latach 1920-1921 był inspektorem Centrali Wychowania Fizycznego na powiaty: rybnicki, raciborski i pszczyński. W trakcie III powstania pełnił funkcję zastępcy dowódcy Grupy „Południe”.
- ▶ Był działaczem Związku Powstańców Śląskich.
- ▶ W związku z wybuchem II wojny światowej, z obawy przed niemieckimi prześladowaniami, razem z bratem zdecydował się opuścić Polskę. Służył w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. W 1946r. wrócił do kraju, był kilkakrotnie aresztowany. Zmarł w 1976r. w Jastrzębiu-Zdroju.

Andrzej Mielęcki - lekarz

- ▶ ur. 30 listopada 1864r. w Hucisku, powiat piotrkowski, zm. 17 sierpnia 1920r. w Katowicach) - polski działacz społeczny i polityczny na Górnym Śląsku, lekarz.
- ▶ ***17 sierpnia 1920r. w Katowicach doszło do zamieszek wywołanych przez Niemców na wieści z frontu wojny polsko-bolszewickiej i przewidywanego rychłego upadku państwa polskiego. Na ulicy, przy której mieszkał doktor Mielęcki, do bojówek demolujących polskie sklepy oddali strzały francuscy żołnierze patrolujący miasto. Kiedy doktor wyszedł z domu, by udzielić pomocy rannym Niemcom, zaatakowali go niemieccy bojówkarze. Potem rannego wyciągnęli jeszcze z ambulansu wiozącego go do szpitala, a następnie ciało doktora wrzucili do potoku Rawa.***
- ▶ ***Pogrzeb Andrzeja Mielęckiego odbył się 25 sierpnia 1920r. w Sosnowcu.***

II Powstanie Śląskie

- ▶ *Powstanie wybuchło w nocy z 19 na 20 sierpnia 1920r.* Zaraz po wezwaniu do walki wygłoszonym przez Wojciecha Korfantego w poparciu dla działań powstańców rozpoczął się na Górnym Śląsku strajk generalny. Dowództwo Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska, na czele którego stał Alfons Zgrzebniok, nakazało niezwłoczne rozpoczęcie działań bojowych w 5 okręgach wojskowych. Natychmiastowe zniszczenie na całym terenie sieci łączności sparaliżowało przeciwdziałanie niemieckie i przedwczesne wkroczenie wojsk okupacyjnych. Dowództwo drugiego powstania miało siedzibę w Dąbrówce Małej.
- ▶ W dniach 20-21 sierpnia 1920r., 2 tys. powstańców śląskich pod dowództwem ppor. Stanisława Krzyżowskiego, powiatowego komendanta POW w Pszczynie, opanowało cały powiat pszczyński, z wyjątkiem Pszczyny, której celowo nie zajęto ze względu na zakaz.
- ▶ Na Górnym Śląsku powstańcy śląscy zdobyli w toku walk m.in. miejscowości: Szopienice, Mikołów, Murcki, Hołdunów, Dąbrówkę Małą, Janów, Nikiszowiec, Giszowiec, Ochojec oraz Hutę Baildon, Rozbark, Brzeziny Śląskie, Dąbrówkę Wielką, Brzozowice-Kamień, Piekary Śląskie, Miechowice, Bogucice, Bytom.

II Powstanie Śląskie

- ▶ W powiecie rybnickim powstańcy pod dowództwem Jana Wyglendy, Józefa i Mikołaja Witczaków opanowali teren do linii Pszów - Wodzisław Śląski - Godów, a oddziały z Józefem Michalskim na czele zdobyły Wodzisław Śląski.
- ▶ Powstańcy śląscy nie zaatakowali większych miast, w których stacjonowały wojska.
- ▶ Jednak, wzbudzając panikę wśród ludności niemieckiej, prowadzono walki w rejonie Mysłowic, Katowic, Siemianowic, Łagiewnik, Maciejkowic, Chorzowa, Hajduk Wielkich i Nowego Bytomia.
- ▶ Rząd polski w Warszawie nie wspomógł powstania, ponieważ w tym czasie w pełnym toku znajdowała się kontrofensywa polska przeciw nacierającej na Warszawę Armii Czerwonej (Bitwa Warszawska).

II Powstanie śląskie

Zakończenie powstania:

- ▶ W związku z tym, że 24 sierpnia Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku nakazała rozwiązać niemiecką Sicherheitspolizei, uznano, że należy zakończyć działania powstańcze, co nastąpiło w dniu 25 sierpnia 1920r. W ten sposób podstawowy postulat strony polskiej został spełniony.
- ▶ Po II powstaniu Międzysojusznicza Komisja na miejsce policji niemieckiej wprowadziła mieszane jednostki polsko-niemieckie o nazwie *Abstimmungspolizei - Apo*, czyli „Policja Plebiscytowa”, składająca się w połowie z Polaków i Niemców. Obiecano też ukaranie sprawców napadów antypolskich. Strona polska z kolei oficjalnie nakazała rozwiązać Polską Organizację Wojskową Górnego Śląska w rzeczywistości działała nadal pod nazwą Centrala Wychowania Fizycznego i wydała odezwę do zaprzestania strajku.

Plebiscyt na Śląsku 20 marca 1921r.

- ▶ Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku postanowiła, że uprawnionymi do głosowania zostaną osoby, które dnia 1 stycznia 1921 r. miały ukończony 20 rok życia i:
 - ▶ urodziły się i mieszkają w obrębie obszaru plebiscytowego (kategoria A),
 - ▶ urodziły się w obrębie obszaru plebiscytowego, ale już tam nie zamieszkują (kategoria B) tzw. emigranci,
 - ▶ nie urodziły się w obrębie obszaru plebiscytowego, ale osiedliły się tam przed dniem 1 stycznia 1904 r. (kategoria C),
 - ▶ przed rokiem 1920 zostały przez władze niemieckie wysiedlone z obszaru plebiscytowego (kategoria D).
 - ▶ Do udziału w głosowaniu uprawnionych było 1 220 524 osób. Wśród głosujących 19,3% stanowili tzw. emigranci górnośląscy, czyli osoby które na Górnym Śląsku się urodziły, ale z niego wyemigrowały.
 - ▶ ***W 1919 strona polska zaproponowała, aby dopuścić do głosowania także tych Ślązaków, którzy mieszkali poza Górnym Śląskiem, licząc że pozwoli to zyskać głosy Polaków pracujących w Zagłębiu Ruhry. Międzysojusznicza Komisja zgodziła się na ten postulat, który w rezultacie obrócił się przeciw Polsce, gdyż zaledwie 10 120 osób przybyłych na plebiscyt zagłosowało za Polską, gdy tymczasem za Niemcami opowiedziało się 182 288 osób.***
 - ▶ ***W dniu 20 marca 1921 r. odbył się plebiscyt.*** Objął on 1573 gminy prowincji górnośląskiej w powiatach: bytomskim, katowickim, gliwickim, tarnogórskim, rybnickim, pszczyńskim, strzeleckim, opolskim, lublinieckim, kozielskim, kluczborskim, głubczyckim i części powiatu prudnickiego. Głosowano również w niewielkiej części powiatu namysłowskiego, leżącego historycznie i administracyjnie na Dolnym Śląsku (prowincja dolnośląska).
 - ▶ W głosowaniu udział wzięło 1 190 846 uprawnionych. Frekwencja była więc prawie stuprocentowa (głosowało ok. 98% uprawnionych).
- W wyniku podliczenia głosów w sposób globalny, za Polską opowiedziało się 40,4%, a za Niemcami 59,5% uprawnionych do głosowania.

Podczas przeprowadzania plebiscytu został złamany zapis (korzystniejszy dla strony polskiej) wynikający z traktatu wersalskiego (widniejący w załączniku do art. 88 do tego dokumentu),

Wojciech Korfanty

► ur. jako Adalbert Korfanty 20 kwietnia 1873r. w osadzie Sadowki, zm. 17 sierpnia 1939r. w Warszawie) - polski przywódca narodowy Górnego Śląska, związany z chrześcijańską demokracją. Jedna z najważniejszych postaci Śląska i jego walki o przyłączenie do Polski. Jeden z ojców niepodległej Polski.

► W latach 1901-1908 był członkiem Ligi Narodowej, w ramach której współpracował z Romanem Dmowskim. Od 1901r. był redaktorem naczelnym „Górnoślązaka”. W 1901r. został aresztowany i stanął przed poznańskim sądem. Przebywał w więzieniu we Wronkach za publikację artykułów pt. Do Niemców i Do moich braci Górnoślązaków. Władze niemieckie zwolniły go z aresztu w maju 1902r. W 1907r. lub 1908r. odszedł z Endecji.

W latach 1903-1912 i 1918 poseł do Reichstagu oraz pruskiego Landtagu (1903-1918), gdzie przystąpił do Koła Polskiego, podczas gdy śląscy Polacy przystępowali do tej pory do klubu parlamentarnego Niemieckiej Partii Centrum. W 1905 zainicjował w Katowicach wydawanie organu prasowego górnośląskiej endecji pt. „Polak”, którego był redaktorem naczelnym oraz właścicielem.

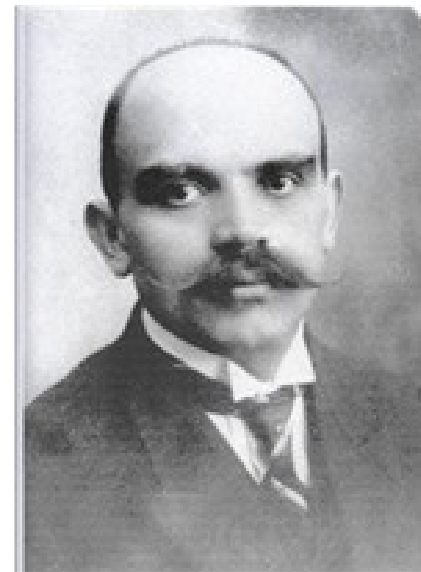
W 1920 był Polskim Komisarzem Plebiscytowym na Górnym Śląsku. Wielokrotnie występował publicznie na wiecach, agitując za Polską. W jednym ze swoich wystąpień rzekomo obiecał każdemu rolnikowi krowę za oddanie głosu za Polską. Od tego wydarzenia sprawa zyskała nazwę „krowy Korfantego”. ORGANIZATOR I PRZYWÓDCA III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO.

W odrodzonej Polsce w latach 1922-1930 sprawował mandat posła na Sejm I i II kadencji. Związany był z Chrześcijańską Demokracją (ChD). W Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej I kadencji był członkiem klubu Chrześcijańsko-Narodowego Stronnictwa Pracy. W obliczu niepowodzenia misji stworzenia gabinetu Artura Śliwińskiego, 14 lipca 1922r. został desygnowany przez Komisję Główną Sejmu RP na premiera. Wkrótce skompletował skład swojego gabinetu. Jednak wobec protestu swojego przeciwnika, naczelnika państwa Józefa Piłsudskiego.

Korfanty był atakowany przez obóz rządzący również w Sejmie Śląskim. Na przykład 23 czerwca 1930r. posłanka sanacyjna Maria Kujawska kilka razy nietaktownie przerwała mu przemówienie, na co zareagował bardzo kurtuazyjnie. Mimo to jej mąż po kilku dniach uderzył go w głowę w kawiarni ogrodowej hotelu Sawoy w Katowicach, za co dostał od niego dotkliwą nauczkę. Po rozwiązaniu Sejmu Śląskiego Korfanty został 26 września 1930r. aresztowany i wraz z posłami Centrolewu osadzony w Twierdzy Brzeskiej, gdzie był maltretowany fizycznie i psychicznie, jednak z samego procesu brzeskiego został wyłączony. Przyczynę jego prześladowania ówcześni mu sympatycy upatrywali w tym, że stał on na gruncie katolickim.

Józef Rymer

- ▶ Urodził się na Górnym Śląsku, we wsi Zabełków koło Raciborza. W wieku 16 lat wyemigrował „za chlebem” do Westfalii, gdzie pracował jako górnik. Działał tam w takich organizacjach jak: Polskie Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, Towarzystwo Czytelni Ludowych.
- ▶ Gdy w 1902 powstało w Westfalii Zjednoczenie Zawodowe Polskie, Józef Rymer został prezesem utworzonej przez siebie filii ZZZP w Dellwig.
- ▶ W 1913 przyjechał do Katowic, kontynuując działalność społeczną i patriotyczną, jako prezes Centralnego Zarządu Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, którego siedziba znajdowała się już w Katowicach. Delegat na Polski Sejm Dzielnicowy w Poznaniu w 1918 roku. Od 1918 był działaczem Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, w tym roku został także wiceprezesem Narodowego Stronnictwa Robotniczego.
- ▶ W 1919 został posłem na Sejm RP, pracował nad projektem przyszłej administracji ziemiami śląskimi (Statut organiczny województwa śląskiego). Gdy konferencja paryska zdecydowała jednak o przeprowadzeniu na Górnym Śląsku plebiscytu, wszedł w skład Polskiego Komisariatu Plebiscytowego jako zastępca jego przewodniczącego, Wojciecha Korfantego. Przed wybuchem II powstania śląskiego został dotkliwie pobity przez niemieckich bojówkarzy. Jeszcze przed przyłączeniem wschodniej części Górnego Śląska do Polski, dokonano na niego nieudanego zamachu w jego biurze w Katowicach przy ul. Warszawskiej (w tym samym budynku – tzw. Willi Grundmanna – na rogu ul. Warszawskiej i ul. Bankowej rezydował później jako wojewoda).
- ▶ Brał też udział w III powstaniu śląskim jako członek Naczelnej Władzy Cywilnej.
- ▶ W czerwcu 1922 został pierwszym wojewodą autonomii śląskiej w odrodzonej Polsce. Zrzekł się wtedy mandatu do Sejmu Ustawodawczego. Po rozkuciu symbolicznego łańcucha na moście granicznym na Brynicy, między Sosnowcem a Szopienicami, witał w imieniu Ślązaków wojska gen. Stanisława Szeptyckiego wkraczające na Górny Śląsk. Jego podpis figuruje na dokumentach przyłączenia Górnego Śląska do Rzeczypospolitej.

Konstanty Wolny

- ▶ *W Katowicach przyszły marszałek ukończył szkołę powszechną, a następnie średnią, gdzie poznał Wojciecha Korfantego, z którym połączyły go przyjaźń i zainteresowania polityczne. Ich propolska postawa, kosztowała w 1895r. Korfantego relegację z klasy maturalnej.*
- ▶ *Po ukończeniu studiów (w 1901r.) pracował jako adwokat na Górnym Śląsku, angażując się jednocześnie politycznie. Po kilkuletniej praktyce sądowej zdał państwowy egzamin asesorski w Ministerstwie Sprawiedliwości w Berlinie. Zamieszkał w niemieckich Gliwicach, gdzie został pierwszym polskim adwokatem. Wraz z Korfantym i Cyrylem Ratajskim był aktywny w Towarzystwie Demokratyczno-Narodowym, a następnie jako członek rady nadzorczej Stronnictwa Polskiego na Śląsku, które założył wraz z Korfantym i Napieralskim 15 stycznia 1911r. Po czym został działaczem chrześcijańskiej demokracji.*
- ▶ *Z chwilą wybuchu I wojny światowej został prewencyjnie aresztowany i osadzony w twierdzy w Nysie, następnie przez trzy lata odbywał służbę wojskową w armii pruskiej. Większość czasu spędził w Janowie Podlaskim. Po zdemobilizowaniu w listopadzie 1918r. osiadł w Bytomiu, który w tym czasie stawał się głównym ośrodkiem polskiej działalności politycznej na Górnym Śląsku.*
- ▶ *Od 1918r. działał w Naczelnej Radzie Ludowej, przeniesionej później (1919r.) z powodu groźących aresztowań, z Bytomia do Sosnowca. Po zawarciu polsko-niemieckiej umowy amnestyjnej (1 października 1919r.) Wolny powrócił do Bytomia. Od 10 stycznia 1919r. pełnił funkcję pierwszego prezesa Śląskiej Dzielnicy Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”.*
- ▶ *Wolny przewodniczył Komisji Samorządowej, która w ciągu dwóch miesięcy, od maja do lipca 1920r. opracowała Statut Organiczny Województwa Śląskiego, który stał się integralną częścią ustawy konstytucyjnej Sejmu Ustawodawczego z 15 lipca 1920r., a tym samym aktem normatywnym określającym kształt i zasady funkcjonowania autonomii Województwa Śląskiego.*
- ▶ *Od lutego do kwietnia 1922r. brał udział w pracach przygotowawczych w Genewie, poprzedzających podpisanie tam 15 maja 1922r. umowy polsko-niemieckiej o podziale Górnego Śląska. W jej wyniku powstały m.in. instytucje arbitrażowe Górnośląski Trybunał Rozjemczy w Bytomiu i Górnośląska Komisja Mieszana w Katowicach.*

Paweł Kempka

- ▶ *Uczył się w szkole elementarnej w Brynowie w latach 1892-1898. Edukację kontynuował w gimnazjum w Katowicach w latach 1899-1907. Następnie studiował prawo na uniwersytecie we Wrocławiu w latach 1908-1913.*
- ▶ *Od 1 marca 1920 roku do 1 maja 1921 roku pracował w Polskim Komisariacie Plebiscytowym w Bytomiu na stanowisku szefa Wydziału Administracyjnego. W tym samym czasie rozpoczął współpracę z Wojciechem Korfantym i wstąpił do Chrześcijańskiej Demokracji.*
- ▶ *W czasie III powstania śląskiego pełnił funkcję szefa administracji cywilnej w Polskim Komisariacie Plebiscytowym. Wchodził w skład 8-osobowej Komisji Samorządowej Polskiego Komisariatu Plebiscytowego, której zadaniem było opracowanie ustroju prawnego Autonomii Śląskiej. Zajmował się między innymi kwestiami podatkowymi i administracyjnymi. Na prośbę Wojciecha Korfanteo został delegatem Polskiego Komisariatu Plebiscytowego w Warszawie, otrzymał również pełnomocnictwo do zawierania umów z rządem centralnym. Do stolicy przybył około 7 lipca 1920 roku. W tym czasie prowadził negocjacje z wiceministrem skarbu Romanem Rybarskim. Zaakceptował proponowane przez niego rozwiązania dotyczące finansów, które w przyszłości miały zostać uregulowane na drodze legislacyjnej w ramach statutu organicznego.*
- ▶ *5 lipca 1921 roku został mianowany urzędnikiem Wydziału Administracyjnego w Naczelnej Radzie Ludowej w Katowicach.*
- ▶ *6 lutego 1922 roku ustanowiono go urzędnikiem prezydencjalnym tego organu.*
- ▶ *7 sierpnia 1922 przestał pełnić funkcję naczelnika Wydziału Administracyjno-Samorządowego. Następnie pełnił rolę starszego radcy wojewódzkiego. Do jego zadań należało przygotowanie organizacji dwóch wydziałów Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego: Bezpieczeństwa Publicznego i Robót Publicznych oraz Samorządowego.*

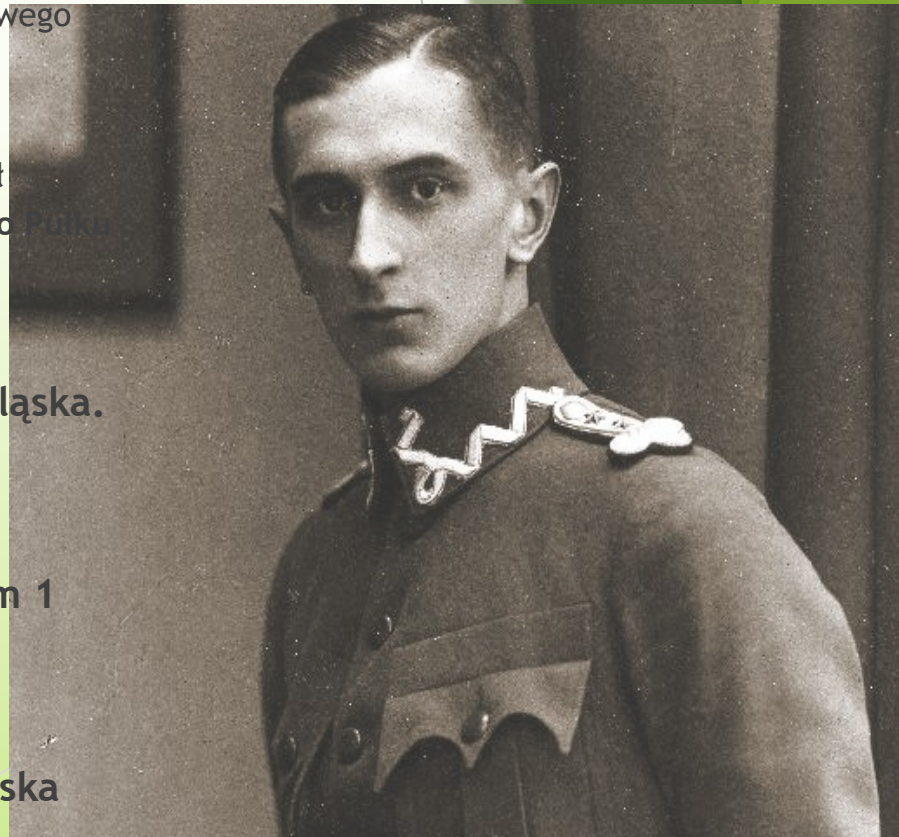
Maciej Mielżyński

- ▶ *Maciej Mielżyński w 1909 roku zaczął interesować się sprawami górnośląskimi, politycznie związał się z endecją. Kupił też wydawnictwo Karola Miarki seniora w Mikołowie. I wojnę światową spędził w szeregach armii niemieckiej. W 1920 roku wstąpił do Wojska Polskiego w stopniu majora. W styczniu 1921 został oddelegowany na Górny Śląsk. Początkowo zastępca dowódcy, a od kwietnia 1921 roku dowódca tajnej organizacji wojskowej Dowództwo Obrony Plebiscytu (DOP).*
- ▶ *W chwili wybuchu III powstania śląskiego DOP został przekształcony w Naczelną Komendę Wojsk Powstańczych, a Mielżyński stanął na czele III powstania śląskiego.*
- ▶ *Długoletni prezes Zjednoczonych Związków Powstańczych i Wojackich, honorowy członek Związku Powstańców Śląskich.*
- ▶ *W czasie II wojny światowej mieszkał najpierw w Warszawie (1939-1940), a od 1940 w Wiedniu, pod nadzorem gestapo. Tam też zmarł w 1944 roku i został pochowany. Jego syn, Karol Maciej Mielżyński (1906-1994), artysta malarz, zamieszkał po wojnie w Kłodzku, zmarł w Poznaniu.*
- ▶ *Był autorem wydanego w 1931 pamiętnika Wspomnienia i przyczynki do historii III powstania górnośląskiego.*

Tadeusz Puszczyński-Wawelberg

- ▶ Od sierpnia 1914r. był żołnierzem IV batalionu I Brygady Legionów Polskich pod dowództwem Tadeusza Furgalskiego pseudonim „Wyrwa”.
- ▶ W tym samym czasie, od listopada 1915r. został komendantem obwodu Polskiej Organizacji Wojskowej w Okręgu Kieleckim.
- ▶ Od marca 1917r. został dowódcą Okręgu Radomskiego. W maju 1918r. został komendantem lotnych oddziałów bojowych na okupację austriacką, zaś od 8 października 1918r. szefem sztabu Komendy Naczelnej IV POW w Lublinie.
- ▶ Od 7 listopada 1918r. w Wojsku Polskim, podlegając bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej gen. por. Edwardowi Śmigłemu-Rydzowi. W listopadzie otrzymał awans na porucznika.
- ▶ Od stycznia 1919r. dowodził Okręgiem Radomskim Milicji Ludowej, a następnie od kwietnia 1919r. był dowódcą kompanii i VIII batalionu strzelców Milicji Ludowej, wcielony w lipcu 1919r. do Białostockiego Pułku Piechoty (późniejszy 79 pułk piechoty). Był ranny w bitwie pod Rzuchowicami.
- ▶ W czasie I powstania śląskiego był obserwatorem z ramienia Ministerstwa Spraw Wojskowych. Od kwietnia 1920r. kierował Wydziałem Plebiscytowym dla Górnego Śląska.
- ▶ Od sierpnia 1920r. był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. Jednocześnie od 1921r. kierował referatem I (Techniki wywiadu) Oddziału II Sztabu Generalnego WP. 19 stycznia 1921r. został zatwierdzony w stopniu kapitana z dniem 1 kwietnia 1920r., w piechocie, w grupie oficerów byłych Legionów Polskich. Działającej na rzecz III powstania śląskiego dowodził grupą dywersyjną (Grupa Destrukcyjna Wawelberga) zorganizowaną przez II Oddział Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

III Powstanie Śląskie 2/3 maja 1921r.

► Po niekorzystnych dla Polski wynikach plebiscytu oraz propozycjach podziału Górnego Śląska przedstawionych przez Międzynarodową Komisję Rządowo-Plebiscytową, polskie Dowództwo Obrony Plebiscytu przystąpiono do przygotowań powstańczych. W kwietniu 1921 roku opracowano plan wystąpienia zbrojnego, który został zatwierdzony przez Wojciecha Korfanteo. Jednocześnie wśród ludności polskiej wzrastało wrzenie spowodowane perspektywą powrotu panowania niemieckiego i towarzyszącego mu odwetu na ludności polskiej. Po przegranym plebiscycie i wobec docierających do Ślązaków informacji o planach niekorzystnego dla Polski podziału Górnego Śląska stało się jasne, że jedynym sposobem obrony przed uciskiem narodowym jest walka zbrojna.

► Naczelnym dowódcą został podpułkownik kawalerii Wojska Polskiego Maciej Mielżyński, a następnie od 6 czerwca ppłk Kazimierz Zenkteller. Wielu wyższych oficerów sił powstańczych miało stopnie oficerskie w Wojsku Polskim. Większość oficerów pochodziła spoza Górnego Śląska, głównie z Poznańskiego, Galicji i Zagłębia Dąbrowskiego.

► W powstaniu po stronie polskiej brało udział pomiędzy 30 a 40 tysięcy miejscowych Górnos Ślązaków, w tym część kadry dowódczej, około 700 oficerów, 1300 podoficerów i 7000 szeregowych żołnierzy Wojska Polskiego, a także kilka tysięcy ochotników z Polski, głównie z dużych miast - Poznania, Bydgoszczy, Warszawy, Łodzi, Częstochowy, Sosnowca, Krakowa i Lwowa.

Do kierowniczego grona działaczy rad ludowych w Szopienicach należeli Józef Rymer, Konstanty Wolny i Paweł Kempka.

III Powstanie Śląskie 2/3 maja 1921r.

- ▶ Powstanie wybuchło, gdy Komisja Międzysojusznicza przedstawiła projekt przyznania Niemcom prawie trzech czwartych obszaru plebiscytowego. 3 maja o godz. 2.00 w nocy wszystkie siły powstańcze rozpoczęły akcję bojową. Niemal jednocześnie z rozpoczęciem działań w nocy z 2 na 3 maja specjalny oddział powstańczy pod dowództwem por. Tadeusza Puszczyńskiego-Wawelberga (grupa Wawelberg) w ramach akcji „Mosty” wysadził w powietrze mosty kolejowe na Odrze. W ten sposób przerwano połączenia kolejowe z resztą Niemiec.

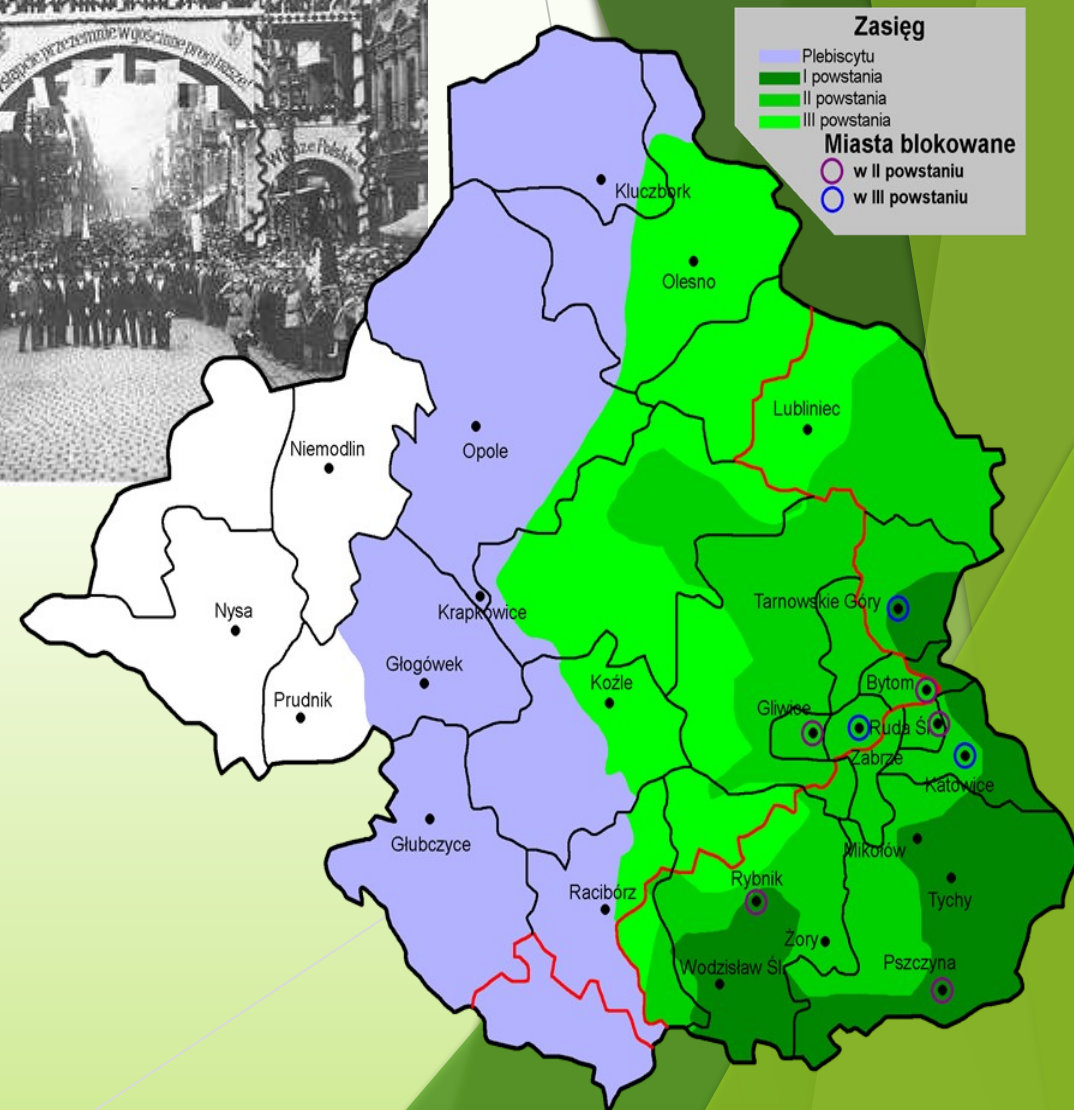
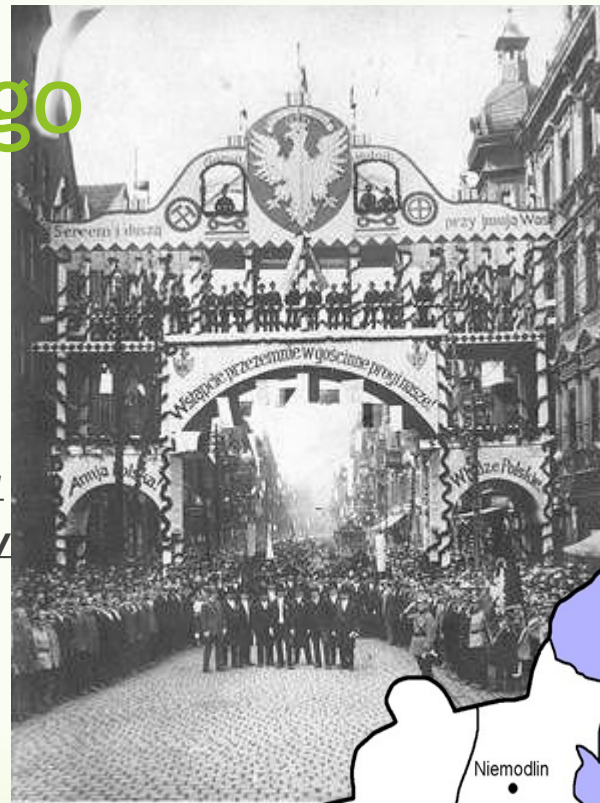
Cztery fazy powstania:

- ▶ Pierwsza (3-10 maja) - powstańcy polscy opanowali tereny określone „linią Korfantego”;
- ▶ Druga (11-20 maja) - umocnili się na zdobytych rubieżach, broniąc łańcucha opanowanych miejscowości;
- ▶ Trzecia (21 maja - 6 czerwca) - gwałtowne walki podczas kontrakcji niemieckiej. Wtedy to rozegrała się bitwa o Górę Świętej Anny, którą powstańcy polscy utracili oraz Kędzierzyn, ale nie dopuścili do przzerwania linii frontu i do wtargnięcia Niemców w głąb okręgu przemysłowego, oraz walki na południowym odcinku frontu bitwa pod Olzą;
- ▶ Czwarta (7-24 czerwca) - ustanie walk i rozpoczęcie pertraktacji rozejmowych, przy pośrednictwie aliantów. Polacy i Niemcy stopniowo wyprowadzali swoje oddziały z terenu plebiscytowego.
- ▶ Ostatecznie III powstanie zakończyło się sukcesem i przyznaniem części Górnego Śląska II Rzeczypospolitej.

Rezultat III Powstania Śląskiego

- ▶ *Po decyzji Konferencji Ambasadorów w Paryżu z 20 października 1921 roku o podziale Górnego Śląska, 20 czerwca 1922 r. wojska polskie przekroczyły granicę koło Szopienic i wkroczyły na wschodni Górny Śląsk.*
- ▶ *Na dawnej granicy na moście w Szopienicach na wojsko czekała już delegacja nowych władz polskich. Witaty ich nie tylko tłumy mieszkańców, ale i kilkadziesiąt bram triumfalnych. W Katowicach na czele witających stali poseł Wojciech Korfanty, nowo mianowany wojewoda śląski Józef Rymer, konsul generalny RP w Opolu hrabia Daniel Kęszycki, prezydent Katowic Alfons Górnik i przewodniczący rady miejskiej Max Reichel.*
- ▶ *Władze polskie objęły powiat katowicki. Zajmowanie przypadłych Polsce terenów trwało do 4 lipca. Komisja Międzysojusznicza oficjalnie przekazała władzę zarządzającą Górnym Śląskiem w dniu 14 lipca 1922 roku. Następnego dnia przebieg nowej granicy polsko-niemieckiej nabrał mocy prawnej. 16 lipca podpisano w Katowicach dokument upamiętniający przejęcie wschodniej części Górnego Śląska przez Rzeczpospolitą Polską.*

Czerwona granica na mapie wskazuje tereny przyłączone do Rzeczypospolitej Polskiej.

Każdy powstaniec, to bohater

- ▶ Przedstawieni powstańcy byli dowódcami i organizatorami walk powstańczych.
- ▶ Jednak największymi bohaterami powstań byli szeregowi uczestnicy walk bezpośrednich.
- ▶ Pamięć o nich oraz ich nazwiskach zapisana została w spisie Powstańców Śląskich.
- ▶ Ty również możesz sprawdzić, czy Twój przodek nie wstawił się udziałem w I, II lub III powstaniu śląskim.
- ▶ Zobacz i bądź dumny:
- ▶ <https://muzeumslaskie.pl/pl/spis-powstancow/>

Podjmij wyzwanie!

Rozwiąż quiz!

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfn5wHbBTb2ECCF-4iLtpg0TaASOBGNQccE1J_oh7CYlslbbw/viewform?usp=sf_link

Dziękuję za uwagę